

תוכן

1	מבוא
2	חלק ראשון : ייחודו של חוב המזונות ביחס לחוב כספי אחר
4	חלק שני: גביית חוב מזונות בהוצאה לפועל
4	כללי
4	ייחוד הליכי גביית חוב מזונות
6	חוב המזונות שעליו חלים הסדרים אלה
7	מזונות קטין
8	מזונות אשה
8	חיוב סב במזונות נכד
9	חלק שלישי: הליך פשיטת רגל
9	כללי
9	תכלית הליך פשיטת רגל
10	סע' 69(א) לפקדות פשיטת הרגל
11	חלק רביעי: חוב המזונות בשלבים השונים של הליך פשיטת הרגל
11	א. שלב מתן צו הכינוס
11	השיקולים למתן צו כינוס לחייב שלו חוב מזונות
15	שלב ניהול הליך פשיטת הרגל
15	ההבדל בין חוב עבר לבין חוב עתיד
15	הטעם המהותי להבחנה בין חוב מזונות העבר לבין חוב מזונות ההווה והעתיד
16	חוב מזונות העבר – דין קדימה
16	חוב מזונות ההווה והעתיד – הליך קציבת המזונות
18	שלב שלישי : הפטר
18	חוב מזונות בגינו ניתן לקבל הפטר
19	הערכאה המוסמכת לתת הפטר מחוב מזונות
20	הנסיבות בהן ניתן בימ"ש הפטר לחוב מזונות
22	חלק חמישי: דיון בדיון המצוי
24	מקורות

מבוא

המשפט מעמיד בפני נושה שתי מערכות שונות ונפרדות לגביית חוב שחב לו חייב. המערכת הראשונה היא מערכת ההוצאה לפועל והמערכת השנייה היא מערכת פשיטת הרגל.

ההוצאה לפועל היא מערכת שמעמיד המשפט לרשות נושה האוחז בפסק דין (או מסמך אחר כגון שטר, כתב משכנתא וכו') המזכה אותו בסכום כסף מהחייב. במרכז מערכת ההוצאה לפועל עומד הנושה. מרכזיות הנושה במערכת ההוצאה לפועל מתבטאת בכך שהמערכת אמורה לתת לנושה מכשיר מהיר ויעיל לגביית החוב. ביהמ"ש העליון מפי השופט ד. לוי הגדיר את מטרתה של מערכת ההוצאה לפועל באופן הבא: "חוק ההוצאה לפועל... נועד, בעיקרו ומעצם טיבו, להעמיד לרשותו של הציבור מנגנון, שבאמצעותו יוכל בעל דין שזכה בערכאות לממש את פסקי הדין שניתנו לטובתו על ידי בתי המשפט כנגד מי שחויב בדין. מנגנון זה ראוי לו שיהיה יעיל, מעשי ובר-יכולת אכיפתית, כשנגד עיניו של המוציא לפועל, בראש ובראשונה, הזוכה, שחשוב הוא שיבוא עד מהרה למימוש זכויותיו."¹

יצוין כי, למרות שהמטרה העיקרית של מערכת ההוצאה לפועל היא לתת לנושה כלי יעיל לאכוף על חייב לשלם את חובותיו, הרי המערכת הנ"ל אינה מתעלמת לחלוטין מן החייב, ומגינה בהוראות שונות על חייב שאינו יכול לשלם את החוב שנפסק נגדו.² החוק מנסה לאזן בין שני אינטרסים נוגדים: מחד כבוד האדם של החייב מאידך הגנה על קניינו של הנושה. במסגרת התנגשות זו נותנת מערכת ההוצאה לפועל את הבכורה לאינטרס הנושה, ובלשון ביהמ"ש "מטבע הדברים כי איזון זה ייתן משקל נכבד לזכויות של הזוכה ולאינטרסים של הזוכה ושל הציבור, שהרי ההתדיינות המשפטית נסתיימה. זכותו של הזוכה מעוגנת בפסק-דין סופי. על החייב לקיים את פסק-הדין. זו נקודת המוצא. מטבע הדברים, האיזון בין הזכויות והאינטרסים של הזוכה לבין הזכויות והאינטרסים של החייב יפגע בדרך-כלל בחייב בצורה קשה יותר מאשר בנושה."³

המערכת השנייה שמעמידה מערכת המשפט בפני הנושה לגביית חובות היא מערכת פשיטת הרגל. להלן אעמוד בהמשך עבודה זו על תכליתה של מערכת זו, ואולם כבר בשלב זה יצוין כי בסופו של יום מערכת פשיטת הרגל נותנת לחייב "מחילה" על חובותיו באמצעות צו ההפטר. למרות "מחילה" כללית זו לה זוכה החייב מהמשך תשלום חובותיו לנושה או לנושים השונים, הרי הפטר זה אינו מוחלט. המחוקק גרע מה"הפטר" הניתן לחייב מספר סוגים של חובות, כאשר אחד מהחובות הנ"ל הוא חוב המזונות.

הדבר בא לידי ביטוי בסעי' 69(א)(2) לפקודת פשיטת הרגל⁴ (להלן: **הפקודה הנ"ל**) הקובע לאמור:

69. (א) צו ההפטר יפטור את פושט הרגל מכל חוב בר-תביעה בפשיטת רגל, חוץ מאלה:

- (1) **חוב המגיע לפי התחייבות להימנע מעבירה או חוב המגיע למדינה בשל קנס;**
- (2) **חוב או חבות שנוצרו במרמה שפושט הרגל היה שותף לה או שהשיג ויתור עליהם במרמה כאמור;**
- (3) **חבות לפי פסק דין לחובתו בתובענות מזונות, להוציא מה שהורה בית המשפט במפורש לגבי החבות, במידה שהורה ובתנאים שהורה."**

¹ ע"א 711/84 בנק דיסקונט לישראל בע"מ, תאגיד בנקאי נ' אברהם פישמן, מא(1), 374-375369 (1987)

² רע"א 5137/11 פלזני נ' עו"ד עודד הכהן פ"ס' 7-8 לפסה"ד של השופט נאור (פורסם בבב, 25.10.2011)

³ רע"א 4905/98 פרופסור יוסף גמזו נ' נעמה ישעיהו, נה(3) 360 פ"ס' 22 לפסה"ד של השופט ברק (2001)

⁴ פקודת פשיטת הרגל [נוסח חדש], תש"ם-1980 דיני מדינת ישראל [נוסח חדש] מ"ס 34 מיום 9.9.1980 עמ' 639;

עבודה זו תעמיד זה מול זה את האופן בו הבטיח המחוקק את גבייתו היעילה של חוב המזונות במסגרת הליכי ההוצאה לפועל מחד, ואת האופן בו מתייחס הליך פשיטת הרגל אל חוב המזונות מאידך, ותנסה לברר האם אין בהליך פשיטת הרגל כדי להוות אמצעי שבעזרתו יכול החייב להתחמק הלכה למעשה מחוב המזונות, והאם יש מקום לשינוי הדין המצוי בעניין זה.

העבודה תפתח בהסבר על ייחודו של חוב המזונות ביחס לחוב כספי אחר. לאחר מכן אעמוד על הליכי הגבייה של חוב המזונות בהוצאה לפועל ועל ההליכים הייחודיים שמעמידה מערכת ההוצאה לפועל לצורך הבטחת גביית חוב המזונות, הליכים שאינם קיימים בגביית חוב כספי אחר.

הפרק הבא יעסוק בהליכי פשיטת הרגל, ותכליתם, תוך עמידה על משמעותו של סעי' 69 (א) לפקודת פשיטת הרגל, ועל החרגתו של חוב המזונות מחובות החייב שבהפטר, ושיקול הדעת שיש לביהמ"ש ביחס להחרגה זו.

לאחר מכן אציג את יחסם של ביהמ"ש לחוב המזונות בכל אחד מהשלבים של הליכי פשיטת הרגל: שלב מתן צו הכינוס, שלב ניהול ההליך והשלב בו מופטר החייב מחובותיו במסגרת הליך פשיטת הרגל. החלק האחרון ידון בשאלה האם יש בהליך פשיטת הרגל כדי לרוקן מתוכן את מטרת אכיפת חוב המזונות, והאם ביהמ"ש מקלים עם פושטי הרגל כאשר הם מפטירים חייבים מחוב פשיטת הרגל.

חלק ראשון: ייחודו של חוב המזונות ביחס לחוב כספי אחר

הדין הישראלי מתייחס לחוב המזונות באופן שונה מההתייחסות לכל חוב כספי אחר, ומדגיש את המאפיינים הייחודיים של חוב המזונות. מאפיינים ייחודיים אלה באים לידי ביטוי בשני היבטים: ההיבט הראשון מתייחס לאופי חוב המזונות וההיבט השני מתייחס למיחות הנושה.

ההיבט הראשון, המתייחס לאופי חוב המזונות, בא לידי ביטוי בשני מרכיבים ייחודיים הנמצאים בחוב מזונות ואינם נמצאים בדרכי בחוב כספי רגיל אחר.

המרכיב הראשון מתייחס להעדר הפרדה בין שלב קביעת החבות לבין שלב ביצוע פסה"ד. החלוקה המקובלת בכל הקשור לפס"ד כספי היא כי בימ"ש קובע את החבות, זאת ותו לא. בפסה"ד ביהמ"ש בדרך כלל אינו מתייחס כלל לשאלה האם האמצעים הכלכליים של החייב מאפשרים לו לפרוע את החוב שנפסק נגדו בפסה"ד. אם החייב אינו יכול לשלם את הסכום שהושת עליו בפסה"ד, ניתן לעבור לשלב השני, המתבצע במסגרת מערכת ההוצאה לפועל⁵. החייב יכול להיעזר בכלים שמעמיד בפניו חוק ההוצאה לפועל⁵ על מנת לפרוס את החוב. כך למשל יכול החייב לבקש חקירת יכולת ומתן צו תשלומים. במסגרת זו על החייב למלא שאלון ולצרף מסמכים נלווים ביחס לכל נכסיו ולכל ההכנסות שלו ושל בני משפחתו מדרגה ראשונה המתגוררים עמו ובנוסף עליו לפרט ולצרף מסמכים המעידים על כל ההוצאות בהם הוא נושא, כמו גם לחתום על "כתב ויתור על סודיות" המאפשר לרשם ההוצאה לפועל לצוות על גורמים שונים למסור מידע שיש בו כדי להשליך על יכולתו / או נכסיו של החייב. באופן זה בודק רשם ההוצאה לפועל את יכולתו הכלכלית של החייב, ועל סמך היכולת המוכחת בפניו הוא פורס לחייב את החוב לתשלומים, וקובע מהו

⁵ חוק ההוצאה לפועל, תשכ"ז-1967 o"ח תשכ"ז 507 מיום 14.8.1967 עמ' 116 (להלן: חוק ההוצאה"פ)